

Protokol nahrávky*

Pamětník: Jarmila Křížková

Datum a místo natáčení: 16. 2. a 21. 2. 2017 v Praze

Natočil a zpracoval: Vilém Faltýnek

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukuje informace v té podobě, jak je uvádí narátorka, a to včetně jejího hodnocení. Případné vnější faktické korekce nebo zpřesnění jsou odlišeny hranatými závorkami.

1. NAHRÁVKA	
0:00:00	Představení pamětnice. Žije celý život v rodném domě v Praze na Smíchově, i když 27 let pracovala v Příbrami. Manžel je výtvarník, jeho sestra příjmením Adami je taky žačkou Františka Tröstera. Rodným příjmením Koloušková. Maminka za svobodna Růžena Patočková. Otec Karel Koloušek, z pěti sourozenců. Pracoval v papírenském průmyslu. Dbal na vzdělání svých tří dcer. Obě sestry se věnují přírodním vědám. Narátorka je z nich nejstarší. V dětství s nimi žila i babička Gusta Patočková. Dětství bylo pěkné, i když poznamenané válkou. Otec byl úředník, maminka dříve pracovala v radlické mlékárně, dřív tam pracoval i dědeček. Později pracovala v továrně Křížík Smíchov. Nálety za války. Před nálety je pouštěli ze školy domů. Otec preventivně odvezl dcery z Prahy. Zážitek s „hloubkaři“ v Mokropsích. Ze smíchovského domu je dobrý výhled na Vltavu a Vyšehrad, bombardování bylo dobře vidět. Nálet na Drážďany byl vidět až v Mokropsích, obloha zářila jako ve dne.
0:17:20	Školní docházka, obecná škola na Santošce. Do první třídy šla v roce 1944. Trpěla dýchacími obtížemi, s rodiči jezdila na ozdravné pobyty. V Mokropsích byla asi od února do května, do revoluce. Pražské povstání. Po obecné pokračovala na měšťance. Vzpomínka na obávanou učitelku matematiky. Oblíbený učitel Jelínek, ruský učitel [Vladimir?] Pěknica je dobře naučil ruštinu. Znalost ruštiny později využívala během Pražských Quadriennale. S dramaturgem Martinem Tůmou mohlo [příbramské] divadlo jezdit do zahraničí, ruštinu využívala. Pěknicův životní příběh. Na <i>Hollarce</i> (Střední umělecko-průmyslová škola) je jazyk učil učitel z Ukrajiny.
0:30:18	Inklinace k výtvarnému umění od dětství. Dělalala zkoušky na grafickou školu <i>Hellichovku</i> , ale tam se jí nelíbilo, dostala se na <i>Hollarku</i> , to byla ráda. Vztah k divadlu získala díky tomu, že otec dcery bral do Říše loutek. JK dobře hrála na klavír a uvažovala i o konzervatoři. Příjímací zkoušky na <i>Hollarku</i> . Maminku její rodiče nechtěli dát na výtvarnou školu, umožnila to alespoň dceři. Vzdělání rodičů. – Po měšťance (1953) šla JK na <i>Hollarku</i> (ukončila ji 1957). Měla problémy kvůli tomu, že nechodila do Pionýra. Rodiče se politicky neangažovali, před únorem 1948 byl otec sociální demokrat. Problémy s uličním výborem. Narátorka nikdy ve straně nebyla. Kvůli tomu asi zůstala pracovně mimo Prahu. – Výběr střední školy.
0:40:16	Příprava na přijímací zkoušky na <i>Hollarku</i> , škola byla vedle Umprum. Jmenovala se oficiálně Střední umělecko-průmyslová škola [dnes Střední umělecká škola Václava Hollara]. Po prvním roce byli studenti rozděleni mezi školu na Žižkově a <i>Hollarku</i> . Chtěla na Žižkov na obor hračka, loutka, ale profesor Jůna ji převedl na <i>Hollarku</i> , protože je to prý lepší škola. Na Žižkově obor výstavnictví, monumentální malba aj. Učitelé Pípal, Slánský atd. Spolužáci: Dana Puchnarová, Marie Filipovová, Václav Sokol, Jana Škvainová...
0:54:16	Náplň výuky, bavilo ji modelování, protože je to prostorová disciplína, podobně jako

	<p>scénografie... Školu ukončila v roce 1957 maturitou. Aby se dostala k divadlu, přihlásila se na Vysokou školu umělecko-průmyslovou, obor oděvnictví (doufala že bude studovat divadelní kostým). Soudobou módu učila profesorka [Hedvika] Vlková. Na střední chodila kreslit zvířata do cirkusu, s těmito kresbami byla přijata. Učitelem kreslení byl Václav Menčík, člen skupiny Trasa 74 [Trasa 54]. – Kdo chtěl jít studovat k Trösterovi na DAMU, musel mít tři roky jiného studia, proto nemohla jít hned po střední škole. Přijímačky na DAMU – přinesla ukázat práce, ale zkoušky propásla. Po osobním pohovoru byla přijata. Chodili tam taky Drahoš Hubálek a Miroslav Melena. – První setkání s Trösterem. Při prvním setkání narátorku neoslňil, ale později poznala, jak velká je to osobnost. Měl veliký rozhled, o všechno se zajímal, i mimo obor. Jak vyučoval. Společně s ním dělali výstavy. Například výstavu v Památníku národního písemnictví „Čtyřicet let s komunisty“. Kurátorem byl Ladislav Novomeský. Samozřejmě taky společně pracovali na divadelních inscenacích.</p>
1:11:12	<p>Jak Tröster přistupoval ke studentům. Měl lehký despekt k ženám. Nepřál si, aby se jeho dcera Jarmila vydala v jeho stopách a „tahala se po divadlech“. Byl komunist. <i>(Na přání narátorky vystřižena historka s osobním jménem. Obecně ji reprodukuje na začátku druhé nahrávky.)</i> Tröster rád vyprávěl veselé, lidové historky. Mimo školu se nestýkali, pouze s ním mohli chodit na generálky jeho inscenací, například na „Smír Tantalův“. Na malířské kurzy je brali Oldřich Smutný a Michael Romberg. Nerozuměla si se Smutným, tehdy ji už ovlivňoval informel prostřednictvím budoucího manžela a jeho spolužáků. – Oděvnictví u profesorky Vlkové, zaměření na soudobou módu. Manželem Vlkové byl Franz von Lehmann. [František] Vobecký učil střihy, byl střihačem v módním salonu Podolská, také byl výborný surrealistický malíř, ale tím se neprezentoval. Jako studenti o něm nevěděli, jak je dobrý. – Měli přehled o západní módě díky časopisu Vogue. Příklad školní práce, kdy šili pracovní oděvy z kalika a profesoři jako Muzika se jim posmívali.</p>
1:22:58	<p>První zkušenost s divadelním kostýmem při školní práci na „Policejní hodině“ od Gézy Včeličky. Na Umprum se naučili kreslit, pro kostýmy se to hodilo. Názorově jí to bylo cizí. Učili se vyjadřovat kresbou materiály. V prvním ročníku kreslili hlavu, portrét. V druhém ročníku figuru. Vzpomínka, jak s kamarádkou kreslily cikánku v Košířích. – Studium na DAMU bylo časově náročné. Už na Umprum měli hodně tělocviků. Ráno chodili na plavání, v kurzech lidových tanců se potkávala s režisérem Janem Schmidem z Ypsilonky, ale chodil tam i divadelní režisér Jan Schmidt. Měli i kurz lyžování, na hory jezdili lyžovat i se studenty z Umprum, mj. tam jezdil Jan Kaplický. Na plavání s nimi chodili muzikanti. Pohybovka byla mezifakultně propojená. Po přestupu na DAMU se ještě vracela na Umprum dokončit studium dějin umění, učil dr. [Jan Marius?] Tomeš. Dějiny divadla učil [Jan] Císař. Měli přednášku i o španělském divadle... Výuka divadelního kostýmu – učil ji Romberg. Vzpomíná na tělocvik s Hanou Trávovou, lyžování učil Otomanský, na tance byl Drdácký (přezdívaný doktor Dácký). Bylo to časově náročné, přednášky odpoledne a tělocvik večer, pracovala v noci a o víkendech.</p>
1:33:57	<p>Divadelní praxe během studia na DAMU, inscenace Jana Schmidta „Vascův příběh“ od [Georgese] Schéhádého, účinkovali Petr Čepek, Marie Málková, Jana Drbohlavová, Ladislav Mrkvička aj. Scénu a kostým navrhovala současně, dodnes má ráda, když je to propojeno. V Příbrami někdy navrhoval kostýmy Josef Jelínek. JK a Jelínek měli odlišné tvarové cítění, spolupráce nebyla ideální. Při přípravě inscenace „Dáma skřítek“ se shodli, ale při „Záhořanském honu“ to bylo složitější. Trösterovi se Schéhádého hra velice líbila. Řešení scény „Vascova příběhu“. Používala se stínohra, kostýmy stylizovaně vojenské. Autor byl Arab žijící v Paříži, sám scénograf. Hrál se</p>

	<p>v Disku. O rok později – ve 3. ročníku s operním studiem JK připravila Vostřákův „Rozbitý džbán“. Studentské inscenace se většinou přidělovaly. Hru Pavla Kohouta režíroval Drahoš [Hubálek]. „Rozbitý džbán“ režírovala Clara di Giuseppe Baladřová. Měla těžko realizovatelnou představu scény. Návrh JK se líbil jejímu učiteli Trösterovi. V disku si na maketě scény mohla zkoušet svícení. – Spolupráce s operním studiem při konzervatoři. Maketa Rozbitého džbánu byla na Quadriennale, odkoupilo ji muzeum v Litomyšli. Na absolventské diplomové práci spolupracovala s Miroslavou Pernicovou. JK absolvovala DAMU v roce 1963.</p>
1:47:10	<p>Po škole náhodou získala tip na práci v Příbrami. Ředitelem divadla byl Stanislav Vyskočil. Byl obeznámen s architekturou, v mládí asistent Honzla. Lidsky problematický. Nastoupila už v srpnu 1963. Tröster ji chtěl umístit už ve 2. ročníku do Jihlavy, ale JK nechtěla pracovat pod jeho dohledem, všechno dlouho schvaloval. Spoluzáci z DAMU z ročníku: Miroslav Melena a Drahoš Hubálek. Ve vyšším ročníku studoval Jaroslav Zapletal. V nižším ročníku studovala sestra budoucího manžela Jitka Křížková (později Adami). S ní studoval Jaroslav Malina. Ještě níž studoval [Jan] Dušek, [František?] Vaulin, Jarda Barták...</p>
2. NAHRÁVKA	
1:54:38	<p><i>(prohlížení a komentování fotografií)</i> Fotografie ze studií, spolužačka Škvainová v Krkonoších. – Svatba v Praze v roce 1963. – Se synem Pavlem, který se narodil v roce 1964. Když mu bylo 7 měsíců, dělala výpravu pro inscenaci ..., ale bylo to dost těžké. – S Douskovými na chalupě Křížkových na Lahrových boudách v Krkonoších. Po výpovědi Bohumile Douskové z divadla je JK pozvala, aby si odpočinula. – Valentina, manželka slavného ruského scénografa Freibergse. – V Polsku na výměně s Gdaňskou akademií v roce 1959 nebo 1960 <i>(konec rozhovoru nad fotografiemi)</i>.</p>
2:06:54	<p>Nežije v domě od narození, ale téměř, rodiče se sem stěhovali, když jí byl asi rok. Jak vypadalo okolí v době jejího dětství. – Seznámení s manželem. Pohyboval se v okruhu „šmidrů“, seznámili se přes kamarády. – Doplněna historka z minulého vyprávění. – Svatba ještě během studia, na svatbě byl dr. Port, který učil dějiny oděvu. – Příchod do Příbramského divadla. Nastoupila v srpnu 1963, jako asistentka šéfa výpravy Vlastimila Kouteckého. Byla ze školy plná nadšení, Tröster v nich pěstoval lásku k divadlu. Kolegyně Eva Milichovská taky začínala na oblasti. JK byla ještě ráda, že je blízko Prahy. Ze začátku dělala kancelářské práce, ale pak dostala první práci: „Hadriána z Římsů“ (režisér Kovář). Když JK přišla do divadla, ještě nebylo běžné, aby scénograf současně navrhoval kostýmy. Na kostýmy tam byla Jarmila Konečná. Později byly kostýmy uznány ve výkazech za plnohodnotnou práci. Neměla kde bydlet, našla bydlení díky příbuzným. Později bydlela v divadelní malírně, kde pracoval pan Geisler, jeho žena byla herečka Eva Geislerová.</p>
2:21:50	<p>Jak vycházela se souborem. Pokud byly problémy, tak spíš s horšími herci. Dobře vycházela s Bohunkou Douskovou. Obvyklý problém vznikl nad tím, že nehotový kostým nevypadá jako na obrázku. Zpočátku měla napjatý vztah s krejčím Vytejčkem, který o jejích návrzích tvrdil, že se nedají ušít, ale protože JK střihy dobře uměla, vymezili si brzy vzájemné pozice. – Dostávala další výpravy. Druhá byla inscenace „Vítězný Purlie“ [autor Ossie Davis] z prostředí amerického Jihu. Chodila studovat literaturu na americké vyslanectví. Dramaturgem byl Miloš Zbavitel. – Často spolupracovala s šéfem a režisérem Vyskočilem, což se nelíbilo Kouteckému, že ho připravuje o práci. Vzali jí práci na „Baladě z hadrů“. Potom dostávala jenom kostýmy. S Vyskočilem se jí dobře spolupracovalo, protože byl vzdělaný v architektuře i ve výtvarném umění. Jak jejich spolupráce skončila.</p>

2:28:16	<p>Kdy se stala členkou svazu výtvarných umělců. V procesu přijímání figuroval i uliční výbor. Nebyla členkou KSČ, její rodina byla antikomunistická. S manželem žili v domě rodičů, v Příbrami měla podnájem na internátu. Když bylo potřeba, zůstávala tam. S péčí o děti pomáhala maminka. Na podzim 1964 odešla na roční mateřskou. - Po návratu hodně pracovala s režisérem (Čestmírem) Kovářem. Až za dlouho po odchodu z divadla si ji Vyskočil vzal na hostování do Opavy („Paličova dcera“). Díky tomu se dostala do Opavy, tam se pracovní seznámila s režisérem Nováčkem a několikrát hostovala. Skočila tam nere realizovanou výpravou pro Rosemarie s režisérem Měřinským. Nerealizovala se taky výprava k „Ukradenému měsíci“, ale za tu dostala honorář. Při hostování jsou jiné vztahy, než když je člověk v angažmá. Host se obvykle těší větší autoritě u souboru než domácí.</p>
2:39:48	<p>Podmínky v Příbramském divadle. Divadlo bylo stále jakoby před zrušením. Přesto tam strávila 27 let. Prvním ředitelem byl bývalý rektor Antonín Dvořák. Velké moderní jeviště nebylo dobře dostavěné, chyběla světla, apod. Točna byla pomalá, velký horizont vylučoval, aby se vyrobila nová výprava a současně koberec... Bylo málo peněz na realizaci. Na dokončování stavby se podíleli pracovníci z uranových dolů. Po příchodu JK byl šéf režisérem Václav Hartl, chtěl s JK spolupracovat, ale Vyskočil to nedovolil. Vyskočil se nechoval férově. – Hartl inscenoval „Jiříkovo vidění“ založené na černém divadle a svícení. Do generálky nebyly v divadle lampy. JK se podařilo zapůjčit lampy, ale Vyskočil jí to posléze vyčetl. Hartl si ji pak vzal k několika pracím, dělali spolu například v Ostravě „Vyrozumění“.</p>
2:49:46	<p>Spolupráce s režisérem Kovářem, až do doby, kdy neprošel prověrkami a musel v roce 1972 odejít. Neměl uplatnění, dělal lešenáře. Díky němu se dostala k ochotníkům ve sklárnách Kavalír. – Aby mohla pracovat v Praze, musela by vstoupit do strany, a to odmítala. Podmínky v Příbrami byly těžké. Měla období, kdy jí na umělecké kvalitě hodně záleželo, jindy si říkala, že to nemá cenu. Někdy nebyly peníze a musela celou hru brát z fundusu. Postupem času byla ze špatných podmínek unavená. Pak ale když bylo Quadriennale, tak se snažila udělat dobrou věc, aby se mohla prezentovat. – Poprvé se PQ účastnila na přelomu 60. a 70. let za dr. Hilmeru. Tehdy se pořádaly celostátní výstavy scénografie a z nich se vybíraly nejlepší věci pro PQ, bylo vidět, co kdo dělá, seznamovali se navzájem. Výstava Mladá scénografie v Hodoníně. Na svém prvním PQ vystavovala návrh k Hildesheimerově „Dobývání princezny Turandot“. Hilmeru vzal maketu do Národního muzea. Později se zúčastnila PQ, na němž bylo téma české opery – vystavovala „Rozbitý džbán“. Na dalším vystavovala „Příběhy šťastných“, které dělala pro televizi. Protože uměla dobře rusky, mohla se seznámit se zahraničními tvůrci, např. Kočerginem, Andrisem a během dalších PQ se pak potkávali.</p>
3:02:58	<p>Hostování po českých regionálních scénách: Nejčastěji v Opavě a v Teplicích. Do Teplic ji zval režisér [Rudolf] Fleischer, domluvila to dramaturgyně Marie Procházková. JK pracovala na operetách, inscenaci „Gordický uzel“, „A gól!“. Fleischer měl výtvarné cítění, byl i dobrý herec, dobře se s ním spolupracovalo, uměl scénu využít. V Ostravě byla s Hartlem jen jednou, dvakrát s Hartlem v Liberci, jednou se Zdeňkem Staňkovským v Karlových Varech, s Romanem Meluzínem v Plzni... Pracovala i v Šumperku a Českém Těšíně, kde mají zajímavý systém zkušeben. – Atmosféra v oblastních divadlech – dál od Prahy jsou divadla v určité izolaci a práce je soustředěnější. Ale v Příbrami to neplatilo. – Po roce 1968 S. Vyskočil z divadla v Příbrami vyhodil asi 10 lidí. Sám pak odešel do rozhlasu a později do televize. To byl také případ herečky (Olina) Karáskové, našla později angažmá v Chebu, kde hrála hlavní roli v inscenacích Jana Grossmana.</p>

3:14:08	<p>Pražské jaro a srpen 1968. JK se nezapojovala se, nevěří příliš veřejně projevovaným názorům, lidé je snadno mění, jako se to projevilo například v listopadu 1989. V příbramském divadle byla (v srpnu) aktivní skupina kolem Vyskočila. V době okupace byla JK s rodinou v Krkonoších. V září se vrátila do divadla a narychlo připravovala inscenaci [Tylova „Jana] Husa“ – protiokupační titul. Pak ředitel zcela změnil názor. – Když později jela na Ďagilevovu inscenaci do Prahy, byla kolegy považována za zrádkyni. I JK musela k prověrkám. – (<i>nad slovníkovým heslem z publikace Česká divadla</i>) Režisér František Čech. Režisér Jiří Císler. Připravovala s ním „Bláznivé nedělní tango“ („Neděle na střeše“). Spolupráce byla výborná. Císler vyhledával veselé momenty v životě. Jeho představa byla velmi konkrétní pokud šlo o kostýmy, ve scéně nechával volnou ruku. – Nejvíce důvěry měla od režiséra Romana Meluzína, byli si blízcí v moderním přístupu. JK vždy inklinovala k moderně, ale Příbram na modernu nebyla. Spolupracovali s Meluzínem při inscenaci „S loďkou v lese“ (Nikolaj Chaitov). Vymysleli si panáky (loutky) úředníků v nadživotní velikosti, byly potíže s jejich výrobou.</p>
3:30:07	<p>Odchod Romana Meluzína z Příbrami. Složitá spolupráce byla s režisérem Novákem, který neustále všechno měnil. Při spolupráci v Ústí nad Labem musela denně dojíždět a kontrolovat práci. Dával špatné informace. – Režisér Vojtěch Trapl. Komunistka. Po příchodu ředitelky Doutlové JK pracovala na Traplově hře „Kytice pro panenku“. Při premiéře byl oslavován jako příbramský rodák. JK taky dělala kostýmy do jeho inscenace „Kreon, thébský král“. Režisér navrhoval obléct chór do pionýrských stejnokrojů. – Jak odpovídá román „Hrdý Budžes“ situaci v divadle v 70. letech. V divadle se to vnímalo jako hodně nadsazené, velká licence. Složitá osobní situace kolegyně Douskové. Spolupráce JK s režisérem Petrem Freistadtem. Dramaturgové v divadle: Miloš Zbavitel, Bohumil Nekolný, Martin Tůma. Rudolf Rouček byl nejdříve dramaturgem, pak režisérem, po revoluci (1968) byl v divadle šéfem. Rouček byl ve straně, aby mohl dělat divadlo. Když inscenoval Radůze a Mahulenu, zaplatil si ze svého orchestr. Dával práci J. Jelínkovi, V. Harapesovi. Jeho inscenační styl byl spíš klasický, jako člověk slušný, férový.</p>
3:45:54	<p>JK neomezovala svůj zájem jen na klasiku nebo soudobé texty. Bylo jí blízké cokoliv, kde se měla čeho chytit. Jak vyřešila Havlovo „Vyrozumění“: v kostýmech typografické motivy. V Příbrami nebylo publikum (ani herci) vstřícné k odvážnějším textům, třeba Dürrenmattovým. Zajímal ji Tennessee Williams i Shakespeare. Záleželo na režijním pojetí. – Spolupráce s režisérem Jiřím Svobodou, naposledy spolu inscenovali „Léto sedmnácté panenky“. Spolupráce s Jiřím (?) Nesvadbou. Svobodu Houdlová zachránila od dělnického zaměstnání, stejně tak maminku Borise Rösnera, vzala je do divadla. – Listopad 1989. V Příbrami řada lidí rychle otočila. Jaroslav Pešice jezdil agitovat po závodech, JK byla tehdy nemocná.</p>
3:54:55	<p>(<i>záznam na video</i>) Jaké stopy v JK zanechala Trösterova výchova. Tröster byl moderní umělec, PQ byla jediná možnost jak se setkat s moderním uměním z celého světa. Tröster znal moderní umění, preferoval kvalitu. Dnes by možná nejdříve šla studovat architekturu, ne oděvnictví. Učil je architektonické principy. Tenkrát se učili vytvářet scénografií atmosféru, dnes je to jinak. Podobnou osobnost už nikdy nepotkala, stal se celoživotním vzorem přístupu k umění. Učil je poctivosti. Do poslední chvíle jim návrhy neschvaloval, čekal, že přijdou s něčím lepším. Promyšlenou inscenaci je možné udělat jen s dostatečným předstihem, aby se scénograf stihl připravit. Vzala si některé jeho principy za své. Důležitost půdorysu. Přístup ke světlu, rád pracoval se stínem. JK ráda pracovala s přírodními materiály, používala často prvky akční scénografie. Někdy se to nevyplatilo. – Nejlíp se jí pracovalo v Olomouci, byl tam</p>

	profesionální přístup. Josefa Škodu nezažila, spolupracovala s režisérem Nováčkem, dělali spolu „Vstupte!“ – V Plzni se jí neparovalo dobře. Zkušnosti ze Šumperka, Českého Těšína, Brna... (<i>konec záznamu na video</i>)
4:06:35	KONEC